

2. Киотский протокол к Конвенции об изменении климата / Секретариат Конвенции об изменении климата. – Бонн, 2000. – 33 с.
3. Sustainable Innovation Forum, 2016. – [Elektronny resurs]. – Режим доступа: <http://www.cop21paris.org>.
4. Основы теории оптимального управления : учеб. пособие для экон. вузов / В. Ф. Кротов, Б. А. Лагоша, С. М. Лобанов, Н. И. Данилина, С. И. Сергеев ; под общ. ред. В. Ф. Кротова. – М. : Высш. шк., 1990. – 430 с.

МОДЕЛЮВАННЯ ЛЮДСЬКИХ ДІЙ У КОНТЕКСТІ ПРИЙНЯТТЯ РАЦІОНАЛЬНИХ РІШЕНЬ

*Л. М. Шенгерій, д. філос. н., професор
Полтавська державна аграрна академія, м. Полтава, Україна*

Важливим елементом у структурі людської діяльності є раціональне прийняття рішень, що пов'язується з вибором із несумісних між собою підстав для дії. Оскільки одночасно можуть існувати декілька підстав, що впливають на рішення суб'єкта, він сам обирає лише одну з них, що набуває статусу діючої. Однак навіть некласична теорія раціональності, метою якої є прояснення певних структурних властивостей раціонального прийняття рішень, не може запропонувати конкретного алгоритму, що й обумовлює актуальність цієї розвідки.

Існують різноманітні класифікації дій. Нас цікавить поділ дій на раціональні та ірраціональні, що здійснюється на підставі чинників, що їх обумовлюють. Лише ірраціональні дії обумовлюються переконаннями та бажаннями людини, яка не має вільного вибору, тобто не може спиратися на свободу волі. Необхідною умовою раціональної діяльності виступає свобода волі, наявність якої дозволяє обрати один із множини можливих раціональних чи ірраціональних варіантів її поведінки. Раціональне прийняття рішення не завжди ґрунтується на множині бажань суб'єкта, оскільки елімінується до вибору серед його взаємосуперечливих бажань. Людям притаманна здібність до таких раціонально мотивованих дій, що продукуються підставами, незалежними від бажань діючого суб'єкта.

У структурі раціональної діяльності суб'єктів виокремлюються три основні складові: суперечлива множина основ дії суб'єкта, раціональне прийняття рішення та раціональна дія, між якими існують розриви. У типовому випадку раціонального

прийняття рішення суб'єкт аналізує різноманітні підстави, щоб обрати серед усіх альтернатив ту, що його найбільш влаштовує. Але суб'єкт здатен займатися такою діяльністю, лише якщо вважає, що його набір переконань і бажань сам по собі є недостатнім, щоб стати причиною дії. Ця операція раціональності передбачає розрив між множиною інтенціональних станів, на підставі яких суб'єкт приймає рішення, і дійсним прийняттям рішення. Чому наявність розриву між «причинами» дії – переконаннями і бажаннями, та «наслідками» – власне дією є необхідною умовою раціональності? Справа в тому, що під час прийняття рішення суб'єкт зазвичай має декілька різних підстав для здійснення дії, однак насправді діє лише у відповідності з однією з них. Він надає цій причині статусу діючої, коли вчиняє відповідно до неї. Цей розрив виявляється як свобода волі діючого суб'єкта. Будь-яке раціональне прийняття рішення щодо здійснення дії чи відмови від неї спирається на свободу волі суб'єкта. Тоді область, де уможливорюється раціональність, співпадає з областю свободи, оскільки раціональність є можливою лише там, де є можливою ірраціональність, і це зумовлює можливість вибору між різними раціональними варіантами так само, як і поміж ірраціональних варіантів. Можна провести наступну типологію розривів: розрив між причинами прийняття рішення та реальним рішенням, що приймає суб'єкт; розрив між рішенням і дією; розрив, що виникає впродовж дії, що відбувається протягом певного часу. Це розрив між початком дії, її продовженням аж до завершення. Якщо навіть суб'єкт розпочав виконувати дію, він повинен прикладати певні зусилля для її продовження до завершення.

Саме тому, що між переконаннями та бажаннями суб'єкта, з одного боку, та його діями, з іншого боку, наявний розрив, суб'єкт змушений брати активну участь у раціональному прийнятті рішень та їх реалізації. Це уможливорює два альтернативні варіанти інтерпретації розриву: розрив, що спрямований у майбутнє, як особливість усвідомленого прийняття рішень і поведінки, завдяки якій суб'єкт враховує можливість майбутніх альтернативних рішень і дій; розрив, що спрямований у минуле, як особливість усвідомленого прийняття рішень і поведінки, завдяки якій підстави, що передують рішенням і діям, не сприймаються суб'єктом як такі, що встановлюють причинно достатні умови для прийняття рішень або виконання дій.

Для пояснення людських дій в якості стрижневого доцільно розглядати запитання: «У відповідності з якими підставами Ви діяли як раціональна особистість?». Відповідь на це питання містить раціональне пояснення того, на яких підставах діяла раціональна особистість в умовах розриву, і має логічну форму: « X здійснив дію A на підставі R », або, в розгорнутому вигляді:

Нехай існує x , де x = особистість S ; існує y , де y = дія A ; існує z , де z = підстава R . X здійснив y , причому, здійснюючи y , x діяв у відповідності до z [1, с. 107–109].

Таким чином, раціональне розуміння та пояснення дії зводиться до встановлення її підстав, в якості яких можуть виступати елементи більш ранньої поведінки як самого індивіда, так й інших індивідів, зокрема їх бажання, віра, зобов'язання, інтенції тощо.

Список використаних джерел

1. Серль Дж. Рациональность в действии ; пер. в англ. А. Колодия, Е. Румянцевой / Дж. Серль. – М. : Прогресс-Традиция, 2004. – 336 с.

МОДЕЛЮВАННЯ ПРОЦЕСІВ ПОШУКУ ТА КЛАСИФІКАЦІЇ СЛУЖБОВИХ ДОКУМЕНТІВ В АВТОМАТИЗОВАНИХ ІНФОРМАЦІЙНО-ПОШУКОВИХ СИСТЕМАХ

Л. М. Колечкіна, д. ф.-м. н., професор;

А. І. Бехтольд, магістр

*ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»
м. Полтава, Україна*

На сьогоднішній день розроблено достатньо спеціальних програмно-апаратних засобів, які беруть на себе основні аспекти роботи по зберіганню, обробці, пересиланню документів [1–6]. Отримання та пошук інформації відіграє важливу роль у широкому діапазоні задач управління інформацією та задач електронної комерції. Перспективам розробки інтерактивних пошукових систем присвячена робота [5], у якій зазначено, що не зважаючи на важливість отримання інформації, інформаційні пошукові системи часто слабо відрізняються від перспектив взаємодії людини з комп'ютером. Саме тому необхідно оцінювати ефективність систем електронного документообігу за різними критеріями [2]. Однією з проблем, які постають перед автоматизованими систе-